

turkuaz

EDEBİYAT VE KÜLTÜR DERGİSİ

ARALIK 2025 - YIL 5 SAYI 11

turkuaz

EDEBİYAT VE KÜLTÜR DERGİSİ
EKİM 2025 - YIL 5 SAYI 11
ISSN: 2791-7053

- imtiyaz sahibi

Muhlis Ceylani
Tuşba İlçe Milli Eğitim Müdürü

- genel yayın yönetmeni

Hakan Durğun

- editör

Ömer Andiç

- yayın kurulu

Gözde Dede Temizaltın
Gülşen Yıldız Akgül
Cihan Güler
Muharrem Demirci
Ercüment Züngür
Erdal Şahin
Mustafa Işık

- dizgi / grafik-tasarım

Ömer Andiç

- adres

Tuşba Kaymakamlığı
AB Programları ve Proje Geliştirme Ofisi
Abdurrahman Gazi Mah. 4018. Sokak
No: 14 Kat: 3 Tuşba / Van

- iletişim

432 216 0765
turkuazbulten@gmail.com
Sosyal medya: @turkuazdergi

Dergimizde yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

TUŞBA KAYMAKAMLIĞI
AB PROGRAMLARI VE
PROJE GELİŞTİRME OFİSİ

Kıymetli Turkuaz okurları,
Merhabalar!

Turkuaz Edebiyat ve Kültür Dergisi'nin 11. sayısı ile yeniden sizlerle buluşmanın heyecanını yaşıyoruz. İlk sayımızın o tatlı telaşını hâlâ hatırlıyoruz; bugün ise daha da güçlenen yazar kadromuz ve zenginleşen içeriğimizle karşınızdayız.

Bu sayımız, Turkuaz ailesinin büyüyen seslerine ayrıldı. Edebiyat yolculuğumuza yeni katılan, pırıl pırıl kalemlerin taze bakış açıları ve güçlü anlatım dilleri dergimize yepyeni bir enerji getirdi. Onların edebi coşkusu ve yaratıcılıkları, sayfalarımıza adeta yeni bir soluk, zengin bir melodi kattı. Bu yeni katılımlarla birlikte, dergimizin sanatsal yelpazesi daha da genişledi ve derinleşti.

Her geçen gün büyüyen Turkuaz ailesi, okurlarından aldığı ilhamla gelişmeye devam ediyor. Yeni yazarlarımızın eserlerini keşfederken, edebiyatın sınırsız dünyasında birlikte yolculuk etmenin mutluluğunu yaşıyoruz.

Bu yolculukta emeği geçen tüm yazarlarımıza, editörümüze ve en önemlisi bizleri her zaman destekleyen siz değerli okurlarımıza içtenlikle teşekkür ediyoruz.

Edebiyatla dolu nice güzel sayılarda buluşmak dileğiyle... Keyifli okumalar!

Hakan Durğun
Genel Yayın Yönetmeni

*Dergimizin 10. Sayısında yer alan VAN MÜZİK "KÜLTÜRÜNDE UNUTULMUŞ BİR DEĞER: FAİK ERENER" başlıklı yazıda yazarımız Sayın **Murat OTO**'nun adı sehven Metin OTO şeklinde yazılmıştır. Bu yanlışlık için kıymetli yazarımızdan ve siz değerli okurlarımızdan özür dileriz!*

Kaynak belirtmeyen tüm görseller yapay zeka modelleri ile oluşturulmuş görsellerdir!

BU SAYIMIZDA NELER VAR?

#BirlikteÜretiyoruz

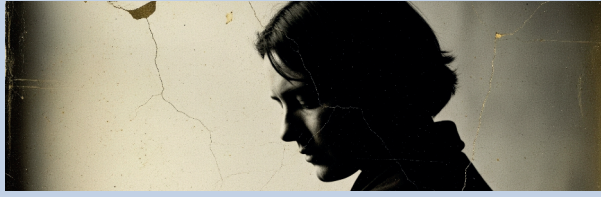
4- **SANAT, TOPLUM, GELENEK**
ŞAHAP GEZER

6- **ÇUKURDAKİ GÖZLER**
EMRAH TURAN

7- **KESİK SAHNELER YÖNETMENİ**
MUHARREM DEMİRCİ

8- **AH U ENİN**
DİLARA BİLGİN

9- **SESSİZLİĞİ AĞLAR YÜREĞİM**
ROJİN ÖZEL

10- **COĞRAFYANIN DİLİNİ KONUŞAN SATIRLAR**
SELAMİ ÇINARCI

12- **ŞERRİN İNSANI**
MUHARREM DEMİRCİ

14- **SEYYAR**
YAĞMUR BERGE

16- **BUZ KRİSTALLERİ**
CİHAN GÜLER

18- **AYNA AYNA SÖYLE BANA**
GÖZDE DEDE TEMİZALTIN

20- **KÜÇÜREK HİKAYELER**
GÜLŞEN YILDIZ AKGÜL

22- **SIRADANLIKTA PARLAYAN CEVHER**
MURTAZA KAMAR

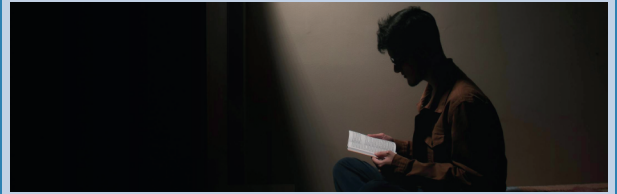
24- **18. YÜZYIL ESTETİĞİNDEKİ BEĞENİ ANLAYIŞI İLE GÜNÜMÜZ SOSYAL MEDYA BEĞENİ ANLAYIŞI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME**
İBRAHİM BİNGÖL

26- **0-6 YAŞ ARASI: SESSİZCE YAZILAN BİR KARAKTER**
ZAFER EBİNÇ

27- **TUŞBA İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRÜ MUHLİS CEYLANI: "MAARİF MODELİ EDEBİYATIN KAPILARINI ARALİYOR"**
HAKAN DURĞUN

28- **KİTAP OKUMA(MA)K**
ERDAL ŞAHİN

30- **ONS**
ÖZKAN YÜKSEL

32- **MACELLAN C VİTAMİNİNİ BİLSEYDİ...**
DR. ABDURRAHMAN GÜLMEZ

TURKUAZ'IN 11. SAYISINA DAİR

Bir toplumun gelişimi yalnızca ekonomik ya da teknolojik ilerlemelerle ölçülmez; kültürel ve düşünsel üretkenlik de o toplumun gerçek gücünü gösterir. Bu açıdan bakıldığında, Turkuaz Edebiyat ve Kültür Dergisi yalnızca Tuşba'nın değil, ülkemizin kültür hayatına da anlamlı bir katkı sunmaktadır. Kurumsal çizgisi, istikrarlı yayın geleneği ve nitelikli içeriğiyle Turkuaz, 11. sayısına ulaşarak edebiyat dünyamızda kalıcı bir yer edinmeyi hak etmiştir.

Her yeni sayı, farklı düşüncelerin, genç kalemlerin ve tecrübeli yazarların buluştuğu bir zemini temsil ediyor. Bu sayıda da görüyoruz ki, Turkuaz; yerelden evrensele uzanan bir bakışla, edebiyatın birleştirici yönünü güçlendiriyor. Farklı seslerin aynı çatı altında buluşması, ülkemizin kültürel çeşitliliğini ve ifade zenginliğini yansıtan önemli bir göstergedir.

Edebiyat, geçmişle gelecek arasında köprü kuran bir değerdir. Türkiye Yüzyılı vizyonu, bu köprünün üzerinde yükselen bir kültürel bilinci de beraberinde getirmektedir. Eser üreten, düşünen, sorgulayan ve paylaşan bir toplum olmanın yolu, edebiyat ve sanatın yaşamımızdaki yerini güçlendirmekten geçer. Turkuaz gibi yayınlar bu anlamda yalnızca bir dergi değil, aynı zamanda düşüncenin ve estetiğin kamusal alandaki taşıyıcılarıdır.

İnanıyorum ki bu tür nitelikli kültür ve edebiyat yayınlarının çoğalması, ülkemizin her köşesinden yeni seslerin duyulmasına, genç yeteneklerin kendilerini ifade etmesine olanak sağlayacaktır. Fikir ve sanatın geniş bir etki alanına yayılması, toplumsal gelişimimizin en sağlam dayanaklarından biridir.

Bu vesileyle, Turkuaz'ın 11. sayısının hazırlanmasında emeği geçen yayın kuruluna, yazarlarına ve dergiye destek veren tüm kurum ve paydaşlara içten teşekkürlerimi sunuyorum. Edebiyatın ışığını diri tutan her çaba, aslında ortak kültürümüzü geleceğe taşıyan bir adımdır.

Turkuaz'a yeni sayısında başarılar diliyorum; ülkemiz kültür ve edebiyat hayatına uzun soluklu katkılar sunmaya devam etmesini temenni ediyorum.

Musa GÖKTAŞ
Tuşba Kaymakamı

SANAT, TOPLUM, GELENEK

şahapgezer

Sanat, insanlık tarihinin en eski dönemlerinden itibaren bireysel bir ifade aracı olmanın ötesinde toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir unsuru olmuştur. İnsan, yaşadığı çevreyi anlamlandırmak, duygu ve düşüncelerini aktarmak ve toplumsal belleği gelecek kuşaklara taşımak için sanata başvurmuştur. Dolayısıyla sanat, yalnızca estetik bir faaliyet değil; aynı zamanda toplumun kültürel, sosyal ve tarihsel yapısını yansıtan bir olgudur. Bu açıdan sanatın toplumsal yönünü irdelemek, hem kültürel gelişimi anlamak hem de insanlık tarihinin ilerleyişini kavramak açısından önem taşır.

Sanat ve Toplumsal Bellek

Sanat, toplumların tarihsel birikimlerinin taşıyıcısıdır. Müzik, edebiyat, mimari, resim ve diğer sanat dalları aracılığıyla toplumların değerleri, inançları, gelenekleri ve yaşam biçimleri kuşaktan kuşağa aktarılır. Örneğin, halk müziği bir milletin sevinçlerini, acılarını ve mücadelelerini dile getirirken, mimari eserler estetik anlayışın yanı sıra toplumsal düzenin de bir göstergesi olmuştur. Bu bağlamda sanat, toplumsal belleğin korunmasında temel bir araçtır.

Toplum ve Geleneklerin Sanata Yön Vermesi

Toplum ve gelenekler, sanatın biçimlenmesinde yönlendirici bir rol üstlenir. Sanatçılar, içinde buldukları kültürel atmosferden ve toplumsal değerlerden beslenir. Örneğin, Anadolu kilim motifleri yalnızca süsleme amacı taşımamakta; aynı zamanda toplumun inançlarını, sosyal ilişkilerini ve sembolik anlam dünyasını yansıtmaktadır. İslam sanatında görülen geometrik süslemeler ve hat sanatı, dini değerlerin estetik bir biçimde sanata yansımalarının en somut örnekleridir.

Benzer şekilde, geleneksel halk oyunları ve müzikler, toplumun ritmini ve yaşam felsefesini sanatsal bir dille ifade eder.

Sanatın Topluma Yön Vermesi

Sanat yalnızca toplumdan etkilenmekle kalmaz, aynı zamanda topluma yön verici bir işleve de sahiptir. Özellikle edebiyat, resim ve tiyatro gibi sanat dalları, toplumsal eleştirinin ve farkındalık yaratmanın en güçlü araçları olmuştur. Tanzimat ve Servet-i Fünun döneminde edebiyatın Osmanlı toplumunu Batılılaşma yönünde etkilemesi, bu duruma verilebilecek önemli bir örnektir. Benzer şekilde, modern çağda sinema ve tiyatro eserleri, toplumsal sorunları gündeme taşıyarak kamuoyu bilinci oluşturma görevini üstlenmiştir.

Sanatın Toplumsal İşlevleri

Sanatın toplum içerisindeki işlevleri çok boyutludur:

1. Kültürel aktarım işlevi: Gelenekler, inançlar ve yaşam biçimleri sanat yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılır.
2. Toplumsal eleştiri işlevi: Sanat, adaletsizliklere, eşitsizliklere ve toplumsal sorunlara dikkat çeker.
3. Birleştirici işlev: Ortak estetik değerler, bireyler arasında aidiyet ve dayanışma duygusu oluşturur.
4. Ekonomik işlev: Sanat endüstrileri, istihdam ve ekonomik gelişim sağlar.
5. Kimlik oluşturma işlevi: Sanat, bireylerin ve toplumların kendilerini tanımlamalarında temel bir rol oynar.

Sanat, bireysel yaratıcılığın ötesinde toplumsal hafızanın, kültürel kimliğin ve tarihsel sürekliliğin en önemli taşıyıcısıdır. Toplum ve gelenekler sanata yön verirken, sanat da toplumu dönüştürme gücüne sahiptir. Bu karşılıklı etkileşim, sanatın toplumsal yaşam içindeki yerini vazgeçilmez kılmaktadır. Dolayısıyla sanatı anlamak, yalnızca estetik bir çabayı değil; aynı zamanda toplumsal dinamikleri kavrama sürecini de içerir.

-
- Adorno, T. W. (1997). *Estetik Teori*. İstanbul: Metis Yayınları.
 - Eagleton, T. (2014). *Sanatın Anlamı*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
 - Gürsoy, D. (2005). *Sanat Sosyolojisi*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
 - Hauser, A. (1999). *Sanatın Toplumsal Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

emrah**turan**

ÇUKURDAKI GÖZLER

Kısa bacaklı, uzun kollu
Fakir(lik) kaybettirir hazineyi!
Bıyıkları sararmış bir baba düştü
Ellerin kapısına hûnharca
Sokaklar yüz çevirdi
Loş ışıklar doğuruyor gölgeleri
İzler kalır taşlı patikaların nefesinde
Nasır tutmuş bütün kelimeler dillerde
Kedi aç, köpek baygın, güvercin susuz
Bir kırıntı, bir gölge, Bir damla
Çıkıverdi yırtık paltonun ceplerinde
Kalabalık, çokça yalnız, çokça gürültülü
Yol uzun, takati yok gözlerin
Yol gözleyenin boğaz harbi,
Beyaz tülbent, yamuk ve iğnesiz
Duvar patavatsız, duvar rüzgâr hışmında
Tenekeler davul zurna
Kara lastikler bolca yamalı,
Bolca ayaklara han!
Her parmak kendi yazgısında
Uçurumun kenarı
Dikenli teller, bıçak yükseklikler
Ay tapar güneşe, güneş kalbe
Sisli bir nehir uzar, ölü yatağında
Kuma yazılan italik harfler,
Sonunda nokta oluveriyor
Pencere, perde ve pervaz
Âşıkların ayaklarında çizgili yakamoz
Putun yazgısı, baltanın hükmü
İşlemeli örtü ve tapınak
Cepler, eşkıyalar dergâhı
Baba ve çökük omuzlar, kızıl elmacıklar!
Çoğalan kible, yeni fanuslara gebe
Geceye tüneyen martı ve baykuş
Mühür didişmesi, seherler kan gölü...

muharremdemirci

KESİK SAHNELER YÖNETMENİ

Fotoğraf Büşra Ülker /Pexels.com

yazın yarısı yazlıkları ayıklamakla geçti
müzik kesildi
camda tıprtı damarda tıkrıtı
dilde tüy
tüyde zirveye tırmanan tavşanın çizilmedik bir kulak ardı

eşik kesildi
kesilince serinlik
ölmek parmakların birden gevşeyivermesi
ayalarına doluşan eller
küçük kasabalara minibüslerin son seferi

ah şu i'lerden bir kurtulsam dersin
ah u enin edersin
böyle derinlikli bakmayı bilen şairler gibi

süt kesildi
kırk yaşında
kelimelerin dilsizi

otobüs camının verdiği o sallantılı güvenlik hissi
yer yatak değil
dünya bir hayli uzak
düz ayak değil
yer yuvarlak
dön de aya bak, eşiğin ötesi
katarakt katarakt

bıçaklar kesildi
"ölçüleri ölçün" ün ismailcesi
ırmaklar küçük kollarca
kesik kollarda küçük çocuk cesetleri
her babadan bir ses
al bu solingen, bu da karaca
her babanın cerrahi endişesi

son üç yudumda şişenin dibini yoklayan
nefesler kesildi
ah nasıl da hafifliyor insan
nasıl da ter ter dökülüyor yükünden
ah ne hoş oluyor böyle
çağırıyor durmadan
kol bacak metamfetamin
kumaş bir yerden yırtılmayı öğrendiği zaman
biletler kesilmiş filmin orta yeri
tanrıya el ele yazıyorum kaderimi
öyle bir hayat ki
sığmaz hiçbir kadavraya
içinde bütün cennetler
bütün herkeslerin cehennemi

dilarabilgin

AH U ENİN

Kaçmak zorunda kalmayacağım o yerlere ulaşana kadar
duyurmak istiyorum: görülmek ısrarımı.

Gözler önünde olup, yokluğumun varlığıma tecelli
oluşunu sergilemek. Birikenlerdendir ki, içimden gelen
her şeyi durdurmaktan soldu yüzümün bahar çiçekleri.
Çünkü ben, kursağımda düğüm olacak her kırıntıyı,
göğsümde yumuşatmaya çalışan bir deli sabırım; kendi
sininde boğuşan.

Söyleyemediklerim dilimde değil, sâremde küf tuttu.
Bundandır ki, karanlık sözler yazıyorum
hayatım hakkında,
İsmet gibi.

Çeperlerimin sırtlarına kazıdım
tırnaklarımla karanlığın alfabetini.

Her düşüşte,
aynı söylemlerim gibi
sert kalkışlar izlettim
Bade Munzur'a

Sâremın küfleridir yüzümdeki bahar çiçeklerimin toprağı;
toprağımla Rabbimin bünyâdı yumuşatır ancak.

Şimdilik mühürlüyorum kelimelerimi; susuşum,
varoluşumun en haşin şahididir.

SESSİZLİĞİ AĞLAR YÜREĞİM

rojinözel

Pervasızca geçtin ömrümün kıyısından
Dinle sevgili ...
Aç kulaklarını mısralarıma
Aç şiirlerimin adresi gözlerini
Kör, sağır olmak ne yarar aşkın ıstırabında

Sabahın yine bilmem kaç
Bardağıma demledim, bir gönül yarası
Yine bildiğin gibiyim ...
Sen ise, bilmediğim gibisin bu karanlık vakti
Unutma sevgili ...
Geç kalınca, bütün sakızlar naneli

Bir gün dönecek olursan haberim olsun
Sanma yanına gelip oturacağım
Seyredeceğim, seni uzaktan
Belki rüzgar saçlarını bana doğru savurur da
Kokun, ta yüreğime gelir diye ...

Bekleyeceğim, güzel sevdiğim
Hayır, sen değil yüreğimdeki yerin güzel diye sana böyle derim
Sonra, bir daha bakacağım sana
Belki, içtiğin sigaranın izmaritini
Çöpe değil de, yüreğime atarsın diye
Bekleyeceğim...
Kokun sinmiştir, dudağın değişmiştir diye ...

Çektiğin her duman canıma batacak
Ben içmem ki;
Birlikte yaktığımız son daldan sonra
Bir daha almadım içime
Ne bir duman ne de bir başka insan ...

Ve devam edeceğim:
Biz çok şiir yazdık bayım ...
Onlar okumadan geçti, diye
Ve sonra içime sığmayışına şiirler yazacak şairler
Arada kirpiklerimden çıkıp, yüreğime akan özlemine ...

Yalnızlık senfonisi bırakmışsın kapısına yüreğimin
Sanma, güneş doğdu üstüme
Yıldızlar yol gösterir sanma
Bir yol bilirdim ben, bir de yolcu

Yolu da unutturdun yolcuyu da ...
Ben bir yolcuymuşum meğer
Yolu sen olan ...
Yolsuz bir yolcuyum artık yokluğunda
Hem güneş de doğmuyor
Yıldızlarda yol göstermiyor
Sevginden kararmış ömrüme ...

Meğer, Nazım da kandırmış bizi
Güzel günler göreceğiz, diye
Aşk bir yalanmış meğer bir hastalık
Sonra yağmur olman da fayda etmedi
Susuzluğuma

Dinle sokak lambasından;
Sana susamışlığım var.
Geceleri bitirmişliğim var, hasretine
Gecelere, hıçkırıklarımın dağılmışlığı var

Sen nice dizedir konuk olursun da
Ey sevgili...
Bilmezsin neler çekerim
Bilmezsin ...
Bir serseri gibi gezerim
Hatıralarımın kıyısından

Ve devam edeceğim
Bir şarkı gibi takılmışsın da, yüreğime
Dilim varmaz söylemeye, diye
Sonra Yazdıkça acım büyüyecek
Körleşeceğim dünyaya

Bilmezsin ey sevgili...
Nicedir seni akıtır içim
Ben sana Bir kere yâr derim
Yaramın yüreği acır
Bilmezsin...

Ve unutma sevgili ...
Bir daha neredesin demeyecek
Ne Neşet Ertaş ne de yüreğim sana
Ve Hiçbir dize yazılmayacak ...
Bu yaralı ayrılığa.

COĞRAFYANIN DİLİNİ KONUŞAN SATIRLAR

Yaşadığım coğrafyayı adım adım gezmeyi seviyorum. Gezerken her adımda zihnimde yeni pencereler açılıyor ve bu pencerelerden hayata daha estetik bir gözle bakıyorum. Zaten romanlarımı bu perspektifle yazıyorum. Yani Van ve çevresinde attığım her adım, önce bir hatıraya ardından da yüreklere dokunan hikayelere dönüşüyor. Özellikle en büyük ilhamımı gölün mavi sularından alıyorum. Öyle ki gölün kıyısında yürürken düşüncelerimin daha da berraklaştığını fark ediyorum. Bunun en somut örneği ise 2023 yılında yayınlanan “Tinsel Kopuş” adındaki kitabımdır. Kitap da babası bir kazada hayatını kaybeden ve ardından annesi tarafından terk edilen “Affan” adındaki bir lise öğrencisinin hayatını anlatıyorum. Affan, küçükken babası tarafından çok şımartılan bir çocuktur. Babası, doğum gününde Affan’a bir sapan hediye eder. Baş da masum bir şekilde sapanı kullanan Affan, ne yazık ki zamanla mahallenin çocuklarına kanarak sapanı amacına uygun olmayan bir şekilde kullanmaya başlar. Önce bir çocuğun gözünü kör eder, sonra mahalledeki insanlara zarar vermeye başlar. Tabi tüm bunları gizlice yapar. Derken bir gün annesiyle birlikte dedesinin çiftliğine gider. Orada annesiyle tartışır ve yalnız kalmak için çiftliğin yakınlarında bulunan bir akarsuyun yanına gider. Akarsuyun yanında düşünürken bir hareketlilik fark eder. Sessizce hareketliliğin

olduğu yöne bakınca yabani bir ördek fark eder ve yavaşça sapanını çıkarıp ördeği feci bir şekilde öldürür. Ardından ördeğin yuvasına bakar. Yuvalarda birkaç yumurta ile yumurtadan yeni çıkmış bir ördek yavrusu fark eder. Merakla yavru ördeği eline alır, o esnada ördek yavrusu ona sevgi gösterisinde bulunur. Böylece Affan derin bir iç hesaplaşmaya gider ve sapanla yaptığı kötülüklerden dolayı vicdan azabı çekmeye başlar. Bu süreçte önce babasını, ardından annesini kaybeden Affan, yalnız bir şekilde hayata tutunmaya çalışır. Böylece bir bisikletçinin yanında çalışarak; hem hayatını idame eder hem de eğitim hayatına devam eder. Tüm bu zorluklar içerisinde Affan, büyük bir içsel değişim-dönüşüm geçirir ve üniversite sınavlarında büyük bir başarı göstererek tıp fakültesini kazanır. İşte bu süreçte Affan, hayatın anlamını ve amacını sorgulamaya başlar. Bu sorgulamaları kalabalıklardan uzak, yalnız başına yapmak için Van Gölü'nün etrafında bisiklet turuna çıkar. Bu noktadan sonra Affan Van Gölü'yle duygusal bir bağ kurar, hatta kimi zaman yalnızlığa gömüldüğünde gölle konuşmaya başlar. Çünkü Affan'a göre gölün bir ruhu vardır ve bu ruhtan anlayana göl tüm sırlarını açar.

Yine "Yedi Kilise" adlı kitabımda da göl ve gölde bulunan adalardan bahsettim. Çünkü gölde yer alan adaları sadece kara parçası olarak görmüyorum, aksine zamanın derinliklerinden akıp gelen birer tarih abidesi olarak görüyorum.

Göldeki her ada, yüzyıllardır bağrında sırlar ve gizemli hikayeler taşır. Bu hikâye ve gizemi büyük bir özenle "Yedi Kilise" kitabıma da aktarmaya çalıştım. Kitaplarıma konu olan bu adalar, bana eşsiz manzaralar sunmakla birlikte sanki beni zaman makinesinde geçmişe doğru götürüyor. Akdamar Adası'nda taşlara işlenmiş figürler, Adır Adasında geçmişin ağır sessizliği, Çarpanak Adası'nda yalnızlığın ürperten derinliği her zaman için bana ilham kaynağı olmuştur. Bu yüzden her satırımda gölün maviliğiyle çevrelenmiş bu büyümlü adaları, satırlarıma taşımaktan büyük bir mutluluk duyuyorum

Aynı şekilde, "Son Zil Çalmadan ve Üç Beyaz Zirve" adlı kitabımda da gölden ve gölün içindeki büyümlü adalara yer verdim.

Sözün özü; aslında Van'ı gezerken dış çevrede karşılaştıklarımı içselleştirip kelimelere döküyorum. Her adımda tanık olduğum manzaralar içimde bir söz öbeğine dönüşüyor ve ben o sözleri yazıya döktüğümde ise artık o sözler bana ait olmaktan çıkıp herkese mal oluyor. Yani Van'ın sokaklarında, dağlarında, vadilerinde, tarihi mekânlarında hissettiğim şey; içinde yaşadığım coğrafyanın sadece taş ve toprak olmadığını, aksine bu yerlerin aynı zamanda kendi içlerinde bir kimlik, bir ruh taşıdığı sonucuna varıyorum.

muharremdemirci

ŞEHİRİN İNSANI

“Bu insanlar dev midir...” dizesi geldi aklına, ufku peşi sıra kapatmış binalara bakarken. Gözlerini kıstı, sanki bir şey arıyordu. Açık bir pencere, taze bahar, azıcık toprak kokusu. Şimdi diye düşündü, yasemin kokuları süzülse camdan içeri, sehpanın köşesinden, bardağın kenarından sekiverip konsa gazetenin üçüncü sayfasına... Gözü ilişse birinin, alıp kokuları sarmalasa... Değişir mi dünya?

Gözleri güneşi aradı. Camekanlardan taşmadan, yedeğinde şehrin insanına dayatılan süslü hayatları taşımadan, doğrudan gün ışığını... Bulamadı, vazgeçti. Öyle ya, her sabah bir makine edasıyla evden çıkıp buraya gelen herkes, bu hayatın, bu kötürüm senfoninin hem faili hem de meçhulüydü. Gözlerini gişelerden yükselen seslere sabitledi. Ak, metalik, gerilimden mütevellit, elektrik devrelerini andıran sesler. Bu insan deryasında, insanı hiçleyen bu senfoniye alışmakta en büyük trajedi. Tramvay köşeden belirince ritim hızlandı. İnsanlar, artık yaşama biçimini almış içgüdülerinin emriyle durağın tramvay kapılarına denk gelen yerlerine kümelenmeye başladı.

Muzaffer tam üç hafta önce yine bu durakta, kulağına aldığı darbeyle sağır olmasaydı arkasından seslenen arkadaşını duyabilirdi. Duymadı, tramvaya bindi. Beethoven’ı anlıyordu. Tanrı başkalarının kulaklarına fısıldarken, onunkilere bağırıyordu. Üç

hafta önce, sıradan bir insanın kin kokan ellerinden yoğrulma bir yumrukla yapmıştı bu işi. Muzaffer, o sabah geç kalkmış, kendini durağa zor atmıştı. Şehrin seslerine kulak vermiş, tramvayı beklerken, aceleyle sigarasını yakmaya çalışan gençten bir adam gözüne ilişti. Başka zaman olsa söylenip, kaldığı yerden hayatına devam ederdi. Başka zaman değildi. Hayatı seyrettiği o çok da rahat olmayan koltuktan kalkıp sahne alma vakti gelmişti. Sanki ömrünün geride kalan otuz dört yılını bu sahneye hazırlamak için. İradesi elinden alınmış ama korkaklığına yazgılı bir şekilde adama yaklaştı. “Beyefendi, bu alanda sigara içmek yasak.” Otuz dört yıldır bocalaya bocalaya inşa etmeye çalışıp da neye benzediğini bilmediği varoluşunu, bu tek cümle içine sığdırıp durağın orta yerine bırakmıştı. Ona kalsa cümleyi orada bırakıp sahnedenecekti. İnemedi. Hak etmediği saygının kibrini taşıyan adam, göğsünün hizasında gezinen bakışlardan ve kendisine sunulan “beyefendi” payesinden aldığı cesaretle, “Sana ne kardeşim, buranın bekçisi sen misin?” diye çıktı. Muzaffer, yardım isteyen bakışlarla etrafı süzdü. İnsanlar seyre değer bir olayın vuku bulacağını hissetmiş, bakışlarını olay yerine sabitlemişti bile. Ama olaya müdahale etmek, başkalarının acısından haz devşiren şehrin insanına, bu fırsatı heder etmek mantıklı gelmedi. Vazgeçmek istedi Muzaffer, vazgeçemedi. Çünkü film başlamıştı bir kere ve seyirci filmin sonunu merak ediyordu.

Film, Muzaffer'in sol kulağına aldığı yumruk darbesiyle sona ermiş, hayat ise Muzaffer'i o durakta sağır bırakarak şehrin insanını yanına alıp kaldığı yerden devam etmişti. Şehrin makine düzeniyle işleyen o keşmekeşinden sesler ayrılmış, Muzaffer için sadece görüntüler kalmıştı.

Zor da olsa tramvayda kendine bir yer bulmuş daha doğrusu bir yere sürüklenmişti. İş yerinden çağrılmıştı. Sizi olmadık zamanlarda rahatsız eden bir çağrı merkezinde çalışıyordu. Artık, insanları rahatsız etme kabiliyetini yitirince işten çıkarılmıştı. O seslerden örülmüş hapishanenin, paravanlarla ayrılmış tek kişilik hücrelerinde, adına pazarlama denen illetten böyle trajik bir şekilde kurtulacağı aklına bile gelmezdi. Hem zaten, duyma yetisini yitirmiş birinin, telefonda akıllı telefon pazarlaması, bir arkeoloji mezununun çağrı merkezinde çalışmasından daha az tuhaf değildi. Toprağın altına, eski çağların kalbine yolculuk etmeyi hayal ederken; bir iş merkezinin sekizinci katında, modern insanın bir telefon kadar uzakta olan tüketim çılgınlığına ulaşabilmişti en fazla. Kullanmadığı telefonların ne işe yaradığını bilmediği özelliklerini bir çırpıda sayıyor, aldığı eğitimler sayesinde müşterisinin telefona ihtiyacı olmadığı halde varmış hissini uyandırıp ürününü pazarlıyordu.

Tramvayın insanı hiçleyen kalabalığından zor da olsa

dışarıyı görebiliyordu. Sesler onun için artık herhangi bir anlam ifade etmediğinden, bu boşluğu görüntülerle doldurmak zorundaydı. 'Görüntüler' diye düşündü: İnsanlar başkası için görüntü, kendileri için görünmekten ibaret. "Yaşamak Umrumdadır" diyen şaire inat yaşamayı değil, görünmeyi istiyorlar. Zihni bu düşüncelerin altında ezilirken gözüne bir reklam ilişti: "Zirve'de Yaşam Başladı"! Yaşamayı, bu binalarda yaşama şartına bağlama dürtüsü reklam afişindeki harflerin ışıltısından kalkıp, göğsünün ortasına koca bir kaya gibi çöküvermişti. Artık bu şehir ve şehirlilik, ağır geliyordu. Daraldığını hissetti. Eliyle göğsünü yokladı, kalp atışları hızlanmıştı. İneceği durağa kadar beklemeye mecali yoktu. Tramvay durunca indi. Hayatı da bu tramvay yolculuğunu andırıyordu; gitmek istediği yere nefesi bir türlü yetmiyordu. Duraktan ayrılan tramvayın ardından baktığı gibi ellerinden kayıp giden hayatını seyretmişti bir ömür. Güneşi görebilmek umuduyla başını kaldırdı, göremedi. Etrafına baktı. Görüntülerle eşlenmiş sesler hafızasında git gide kayboluyor, ses kavramı zihninde karşılığını bulamıyor, anlamsızlaşıyordu.

Duraktan çıkmak için gişelere yönelmişken sigara içen birini fark etti. Duraksadı. Göğe baktığında güneşi görebilse, açık bir pencereden içeri yasemin kokuları süzülse... sesi çıkardı belki. Görememişti, dünya sessiz de aynıydı. Sustu, devam etti.

SEYYAR

yağmurberge

Dar geçitli sokaklardan gecekondu mahallerine, parklardan insanların yoğunlaştığı meydan alanlarına kadar yürüdü. Gökyüzü tüm cömertliğiyle kucak açmış, çehresinde uçuşan kuşlara özgürlüğü fısıldıyordu. Umudu bir kuşun kanadında, gökyüzünün renginde aradı. Oysa umut insanın yüreğindeydi. Yeşertip soldurmak insana bağlıydı.

Seyyar, çöp toplamak için kullanılan kartonlarla çevrelenmiş aracı güçlkle itiyordu. Ayakkabısının alt tabanı açılmış yürümesine engel oluyordu. Ona rağmen ağır ve düşünceli adım atıyordu. Sanki onu rahatsız eden yırtılan ayakkabısı değil de her şey yolundaymış gibi davranan şu insanların davranışlarıydı. İnsanlar bilgisizliğe rağmen mutluydu. Bunu nasıl becerebiliyorlar diye düşünmeden edemedi. Yürüdükçe şaşkınlığı ikiye katlanıyordu. Çöplerden, mahalle aralarından topladığı dergi, kitap, gazete gibi belgelerin sayısını taşımakta olduğu aracı doldurmuştu. Yönünü sahile

çevirdi ve kitaplardan oluşturduğu barakasına doğru gitti.

Baraka, baştan aşağı kitap ile doluydu. Öyle ki üst üste dizilen kitaplardan ötürü barakanın kapısı dahi görünmezdi. Seyyar, getirdiği kitapları kucaklayıp barakaya girdi. Sanki barakayı ilk defa görüyormuş gibi iyicene göz gezdirdi. Evet her şey bıraktığı gibi yerli yerindeydi. Sahile bakan pencerenin altında bir boşluk vardı. Hemen kucağındaki kitapları oraya dizmeye başladı. Bugüne kadar seyyarın ne kitapları çalınmış ne de rahatsız edilmişti. Belki de insan kitapları çalınmaya bile layık görmüyordur. Bir ülkede evler kütüphanesizse ve kitaplar raflar yerine çöplerdeyse o ülkenin yıkımı zaten çoktan başlamıştır.

Sahil kenarında küçücük bir barakada (baraka demeye bin şahit gerek. Kitaptan ev tabiri daha cazip gelir) huzuru bulmuştu. Yaşamayı Koca koca evlerde,

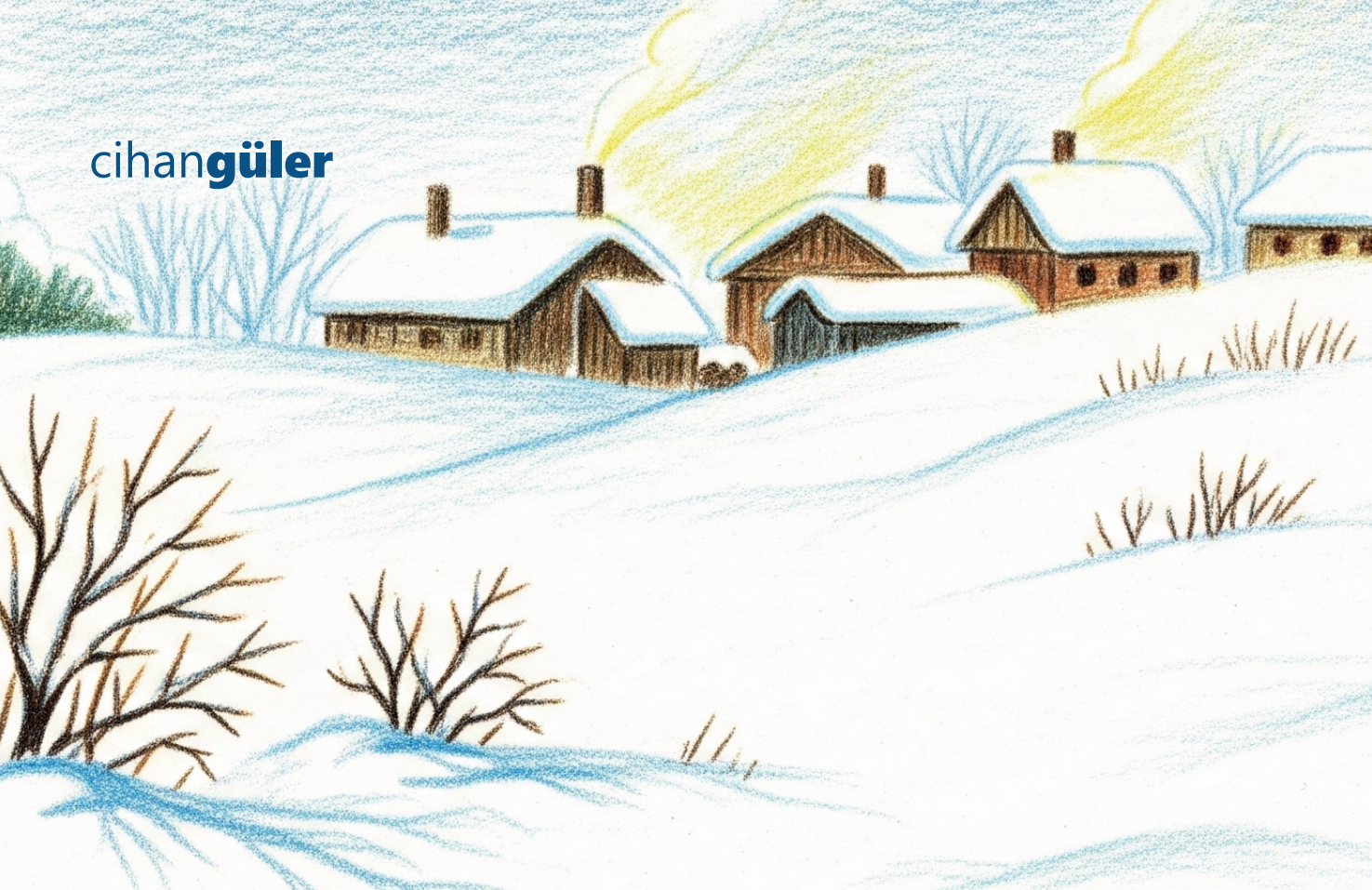
gökyüzüne degecekmiş gibi ihtişamlı apartmanlarda, göz kamaştırıcı yaşantıda değil de kitaplarda bulmuştu. Öyle derdi seyyar kitaplar dilsiz dostlardır. Ne dinlemekten sıkılırlar ne de konuşmaktan. Muhabbet eder seninle, durmadan öğretir. İnsanlar gibi yara açmazlar.

Seyyar, Kitapları dizdikten sonra gururla bir kez daha göz gezdirdi. İnsanlar dedi kendi kendine insanlar ne kadar da tuhaf. Bir hazine olan kitapları kendi elleriyle çöpe atıyorlar. Okunmaya layık görmüyorlar oysa Allah'ın söylediği ilk kelime "ikra" değil miydi?..

Barakadan çıkıp akşamdan bıraktığı tuğlanın üstüne oturdu. Denize çevirdi yönünü. Deniz durgun ve ihtişamlıydı. Tenini okşayan rüzgar hoşuna gitti seyyahın. Yorulan ruhunun dinlendiğini hissetti. Yaşadığı coğrafyada kitap seyyarlığı yapmak zordu ama o içinde bir dünya kurmuştu. Kimselerin anlamadığı, fark etmediği o dünyada yaşamaktan

memnundu. Her sabah boş araçla çıktığı barakadan dopdolu dönerdi. Getirdiklerini itina ile dizer sonra gece boyunca okurdu. Onu gören insanlar çöp toplayan biri zannederdi. Kimse onun kitap seyyarlığı yaptığını bilmezdi. Hem bilselerdi ne değişecekti ki. İnsanlar yine hızla dönen hayat yarışında ruhlarını kaybetmeye ve kendi özlerine yabancı kalmaya devam edeceklerdi. Giydiği modaya uygun elbisenin değil de üstü tozlarla kaplanmış bir kitabın onu değiştireceğini asla inanmayacaktı...

Okumaktan uzak bir toplum insanlığın en büyük lekесiydi ve bu leke gün geçtikçe büyüyor, adeta ruhumuza aksediyor. Bu kara lekeyle yaşamak utanç sebebi. Tüm insanlığın kaderi tek bir kelimeyle değişebilir ve gelecek nesillere model olabilir. Haydi kârî yüreğimizle kulak verelim bu sese. Öyle ki yaradanın düsturu ile "ikra" diyelim. Öyle bir haykırılım ki uyuyan şuurumuz uyansın, körelen benliğimiz aydınlansın.

BUZ KRİSTALLERİ

Usulca başını kaldırdı. Duvarda asılı olan mevsim tablosuna baktı. Yazı gösteren bölümde iki çocuk, bir demet buğday alıp öküz arabasına doğru koşuyorlardı. Çok mutluydular. Ağızları kulaklarına varırcasına gülüyorlardı.

Sonra kışı gösteren tabloya baktı; kardan adamı yapan mutlu çocuklar vardı. Herkes mutluydu. Burnuna havuç koyuyorlardı, gözüne kömür. Başına bere yerleştiriyorlardı.

Elini başına götürdü, kısa olan saçlarının altında kafatasındaki kemiği hissederek başını okşadı ve yutkundu. Her şey ne kadar da güzel tasvir ediliyordu. Her şey istenildiği gibi tabloya yansıtılıyordu.

Tablodaki çocukların giydiklerinin hiçbiri yoktu üstünde. Babasının yeni aldığı mavi önlük vardı; o da büyüktü. Babası, bütün ilkokulda gıysin diye almıştı. Hem de sıkı sıkı tembihlemişti:

“Oğlum, bak top oynarken sakın önlüğünü çıkarma. Yoksa önlüğünü değiştirirler, eski önlük sana kalır,” diyerek uyarmıştı.

Çocuklar toplanıyordu. O da toplanmaya başladı. Toplanmak dediğimiz; iki defter, bir kalem, bir kalemtraş ve varsa, kaybolmamışsa bir silgi. Ha bir de dedesinin ilçede zor bela bulduğu “Bıdık Ali” kitabı. Hepsini, kenarı yırtık olan siyah poşete koydu.

Sonra en az beş yıl daha giyeceği büyük parkasını giydi. Öğretmenin “Çıkabilirsiniz,” demesiyle sınıftan çıktı. Öyle bildiğimiz kapı kalabalığı oluşmadı. Çünkü zaten dokuz kişiydiler.

Soğuk çok hissediliyordu. Burnundan ve ağzından çıkan sıcak nefes, kirpiklerinde buz kristallerini oluşturuyordu. Lastik ayakkabısının kar üstünde çıkardığı ses ve uzaktan gelen köpek sesi vardı sadece. Ara sıra sulanan burnunu koluyla siliyordu. Hemen ardından annesinin ikazını hatırlıyordu ve yerden aldığı karı koluna sürüyordu.

Yürümeye devam etti. Aşağıda bulunan köy evlerine baktı. Bir kara trenin çıkardığı duman kadar, evlerin bacalarından duman çıkıyordu. Kendi evine baktı, bacasından duman çıkıyordu. Dumanın çok çıkmasından anladı ki soba yeni yakılmış. Ardından, “Yemek de şimdi pişirilmemiştir,” diye düşündü. Annesi işleri yeni bitirmiş olmalıydı.

“Önemli değil,” dedi kendi kendine. “İnşallah evde kavga yoktur,” diye iç geçirdi.

Temkinli adımlarla yüksek merdivenleri çıkıp salona açılan yeşil demir kapının kolunu çevirdi. Kapının paslanmış menteşesinin çıkardığı sinir bozucu sesle birlikte içeri girdi. Salonun ortasında kurulu olan sobaya baktı. Soba sanki geç kalmışlığın mesuliyetini hissediyormuşçasına çıkardığı gümbürtülü sesle harlanıyordu. Üstünde bir tencere vardı, henüz yeni konmuştu. Tencerenin dışından damlayan su damlacıkları kızgın olan sobanın üstüne düştüklerinde adeta dans ediyorlardı. Damlacıkların çıkardığı ses kulaklarına hoş bir sada veriyordu. Annesi içerideydi, ama sessizlik vardı. Ne bağırış, ne tartışma sesi...Dans eden su damlacıklarının kızgın demirin üzerinde çıkardığı ses hariç. Elinde kenarı yırtık poşeti ile parkasını çıkarmadan durdu bir an. Gözleri yere sabitlendi. Keşke gidilebilecek başka bir yer olsa idi diye bütün hâli haykırıyordu. Ve o an, kirpiklerindeki buz kristalleri birer birer erimeye başladı.

gözdededetemizaltın

AYNA AYNA SÖYLE BANA

İnsanın suretini kendisine gösterme özelliğinden dolayı, farklı kültürlerce değişik anlamlarıyla kodlanan ayna, psikanalizden edebiyata kadar birçok farklı alanda simge yüklü bir alet olma özelliğine sahiptir. Ayna, aynı zamanda tasavvufta, bunun kimi yansımalarını güçlü bir biçimde içeren divan edebiyatında sıklıkla başvurulan ve simgesel değer yüklenen alet olarak önemini korumaktadır. Bunlar arasında; sevgilinin yüz güzelliği, aşığın gönlünün berraklığı, insan- 1 kâmilin gönlü, Allah'a ulaşma veya yakın olma arzusu gibi anlamlar sıralanabilir.

Temel işlevi, 'yansıtma' olan ayna, sadece gündelik yaşamımızda değil, aynı zamanda tarihi süreç içinde de farklı kültürlerde oldukça çeşitlilik arz eden kullanımlara sahiptir. Ayna, aynı zamanda insanoğlunun, keşfetmesinden bu yana vazgeçemediği, yoğun kültürel anlamlar yüklediği bir metaforudur.

Türkçe Sözlük'te; düz anlamıyla "ışığı yansıtan, varlıkların görüntüsünü veren, cilalı ve sırlı cam, gözgülü" şeklinde karşılanan aynanın, Karagöz oyununda "perde", doğramacılık ve yapıcılıkta "çerçeve içine geçirilen tahta ve yaş levha", "atların diz kapağı" argoda "iyi durumda, yolunda" gibi anlamları vardır. Arseven, aynayı şu şekilde tanımlar: "Arka tarafına ince bir cıva tabakası sürülmüş gayet düz cam levhalardır ki karşılıklarındaki şeyleri şekil ve renkleriyle aksettirir." (Arseven ,1975:141-143) Arapçada "mir'at", Farsçada "ayine" olan sözcük, Türkçede "gözü" şeklinde karşılanır. Türkçede, bu sözcüğün şu türden kullanımları vardır: "ayna, aynacılık, aynalı, aynalı sazan, ayna taşı, ayna bakar, ayna göz, aynalık, aynasız, ayna turnağı, aynacı, aynakol, aynalık tahtası, aynasızlık" (TDK).

İlkel dönemlerde aynanın görevini su görür. Sonrasında madeni düz levhalar parlatılarak ayna

gibi kullanılmıştır. Camın icadı ile birlikte, günümüzde kullanılan aynalar yapılmıştır.

Türklere ait ilk yazılı kaynaklardan itibaren “ayna” ibaresiyle sık sık karşılaşmaktayız. Açura Yazıtlarında aynadan söz edilmektedir. Buradan anlaşıldığı kadarıyla Türkler madeni aynalar kullanmışlardır. Kaşgarlı Mahmud’un Divanü Lügat-it-Türk’ünde “yüzlüğü” maddesine “iki yüzlüğü er” ve “iki yüzlüğü közüngü” (iki yüzlü ayna) karşılıkları verilir. “Köğ” maddesi ise: “Aynanın yüzünde peyda olan pas” şeklinde açıklanır. Sonraki döneme ait eserlerde aynaya ilişkin oldukça çok kullanım vardır. (Çetindağ,2005:90-91)

1) Psikanalizde Ayna

İnsanoğlunun var oluşundan beri merak duygusu sürekli onu dürtükler, bu anlamda kendini tanıması, kendi beninin farkına varmak istemesi en tabii özelliğidir. Freud’un takipçisi Fransız psikanalist Jacques Lacan’a göre ayna evresi, şu şekilde cereyan eder: 03 ay ile 06 yaş arasındaki çocuk, eşgüdümünün tam olarak yerleşmediği bu güçsüzlük döneminde düşsel bir biçimde beden bütünlüğüne sahip olma durumunu yaşar. Bu düşsel bütünleşme, çocuğun tümleşmiş benzerine yaptığı özdeşleşmeyle gerçekleşir. Ayna evresi, oluşacak çocuk beninin bir taslağı olup çocuğun aynada kendi öz resmini algılamasıyla belirir. Çocuk gerçekte zihnen sahip olmadığı vücut birliğini kendi benzerleriyle ya da kendi öz görüntüsüyle özdeşleştirerek yaşar.

2) Tasavvufta Ayna

“Tasavvufta her şey zıddı ile kaim olduğu için Vücut-ı Mutlak’ın zıddı olan Âdem-i Mutlak, bir ayna olarak düşünülür. Âdem-i Mutlak müstakil bir mevcudiyete sahip olmayıp aynada görülen bir hayal gibidir. Aynada akseden eşya bir gölgeden ibarettir. Allah bir an tecelli etmemeyi dilese, bütün mümkinât ve mezâhir ortadan kalkar. Tasavvuf anlayışına göre Allah, bir ayna olarak yarattığı insanda, zatının

güzelliğini seyreder.” (Pala, 1999:49-50)

Ayna, aynı zamanda insan-ı kâmilin kalbi anlamına da sahiptir. İnsan-ı kâmil olgunluğuna erişen tek kişi de şüphesiz Hz. Muhammed (s.a.s)’dir. Allah’ın her bir sıfatını dünyada görmemiz mümkündür. İnsan da dünyanın bir numunesi konumunda olduğu için Allah’ın sıfatlarını yansıtmaktadır. Hallac’ın “ene’l hak”, Şeyh Şibli’nin “Ben dinliyor ve ben söylüyorum” demesi, ilahi vecdin birer timsalidir.

3) Divan Edebiyatında Ayna

Divan şiirinde ayna sözcüğü, şu terkipler içinde kullanılır: “ayine-dan, ayine-dar, ayine-gerdan, ayine-gubar, ayine-i alem-nüma, ayine-i İskender (Onay, 1993:120-122) Aynayla ilgili şiire konu edilen bazı inanışları, İskender Pala onları şu sözlerle dile getirir:

“Top aynaların zincirle dükkân kapılarına asılması içeride oturan kişinin sokağı seyredebilmesi ve kimlerin gelip geçtiğini öğrenebilmesi içindir. Yeni ölen kişinin ağzına ayna koyarlarmış eğer kişi hâlâ canlı ise ayna buğulanırmış. Papağanlara konuşma öğretilirken karşılıklarına büyük bir ayna konular ve aynanın arkasından konuşurlarmış. Böylece papağan konuşanın aynadan görmüş olduğu hemcinsi olduğunu sanarak onu taklide başlarmış. (Pala ,1999:49-50)

Aynanın edebiyatta kullanılış sebeplerinin başında bir süs malzemesi oluşu gelir. Güzeller aynaya bakarak kendi güzelliklerinin farkına varırlar, yine ona bakarak süslenirler. Divan şiirinde sevgilinin yüzündeki güzellik unsurlarını anlatmak için ayna kavramından yararlanılır ve tenasüp yoluyla kullanılır. “Ayna cepte taşınması dolayısıyla da ele alınılır. Cep aynasının eksik edilmesi bir hatadır. Bakılmaya bakılmaya pas tutması, hem sevgili, hem de âşık için tahammül edilemez bir durumdur.” (Pala,1999:49-50)

- Anonim (***) “Ayine” Maddesi ??? *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü I: 288.*
- Anonim (***) *Türkçe Sözlük.* Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Arseven, Celal Esad (1975). “Ayna”. *Sanat Ansiklopedisi I, İstanbul: Maarif Basımevi:141-143.*
- Cebecioğlu, Ethem (2004). *Tasavvuf Terimleri ve Değişimleri Sözlüğü.* İstanbul: Anka Yayınları.
- Çetindağ, Yusuf (2005). *Ayna Kitabı. Çorum: Kavram Yayınları.*
- Gürün, O. A. (****). “Ayna Evresi”. *Psikoloji Sözlüğü. İnkılap Kitapevi.*
- Macit, Muhsin (2007). *Nedim, Hayatı, Eserleri ve Sanatı.* Ankara: Akçağ Yayınları.
- Macit, Muhsin, (1997). *Nedim Divanı.* Ankara: Akçağ Yayınları.
- Onay, Ahmet Talat (1993). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar. (Haz.: Cemal Kurnaz).* Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Pala, İskender (1999). “Ayine” maddesi. *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü. İstanbul: Ötüken Yayınlar:49-50*

gölşenyıldızakgöl

KÜÇÜREK HİKAYELER

TEVEKKÜL

“Bugün soğuk bir gün olacak” dedi kadın,

“Allah büyük” dedi adam.

“Öyle de bey yakacak odun kalmadı, kömür zaten yok”

“Allah büyük” dedi tekrar adam sükûnetle

“Hep aynı terane” dedi kadın sinirle.

Adam elinde tesbih baktı küçük pencereden hüznle.

Kapı çaldı.

Adam kapıyı açtı, bir an durdu tereddütle.

Bir çocuk kapıda bekliyordu:

“Babam yolladı bunu,

Sana borcu varmış geçen kıştan küfeyle.

Hakkını helal etsin” dedi,

“Helal olsun” dedi adam tebessümle.

Kadın hala söyleniyordu içten içe öfkeyle.

BABA

“İşte burası sana anlattığım yerler. Bak nasıl güzel kokuyor çimenler, ne tatlı akıyor şirin dere. Burada oynardık küçükken; akranlarım, ben zıplardık bu taşlardan, neşelenirdik.” Başını kaldırdı çocuk baktığı ekrandan:

“Baba ne zaman gideceğiz, şarjım bitiyor!”

Gözleri bulutlandı babanın.

Bir damla yanağında asılı kaldı:

“Hiç gelmedik ki!”

INFLUENCER

“Ne anlıyorsun bu devirde şu kitaplardan anne, her şey internette var, senin yaptığın sadece angarya biraz ufkunu genişlet ” ayna karşısında süsleniyordu bu arada genç kız. Kitabını kapatıp sordu kızına:

“Ufkunu nasıl genişletir insan kızım?” Gerçekten merak etti anne.

“Onu da sana ben mi öğreteyim anne, bak işte burada!” dedi uzattı telefonu,

“Influencerları takip edeceksin, her şeyi onlardan öğreniyorum.” dedi bilgiç bir sesle:

“Evet, arkadaşlarrrrr..., inanılmaz..., mük bir ürünle karşınızdayım.....” diye sakız çiğneyerek konuşma benzeri birtakım sesler çıkarıyordu ekrandaki.

Kızına baktı anne.

Hayranlık dolu gözler ile bakıyordu, konuşamayan, kadın kılığına girmiş, kayıp birine.

“Güneş; ufukta doğuyor her sabah, başka güneşler doğmamak üzere batıyor heyhat!” dedi anne.

SÜKUT-U HAYAL

-Aşk nedir sizce? Sordu gazeteci.

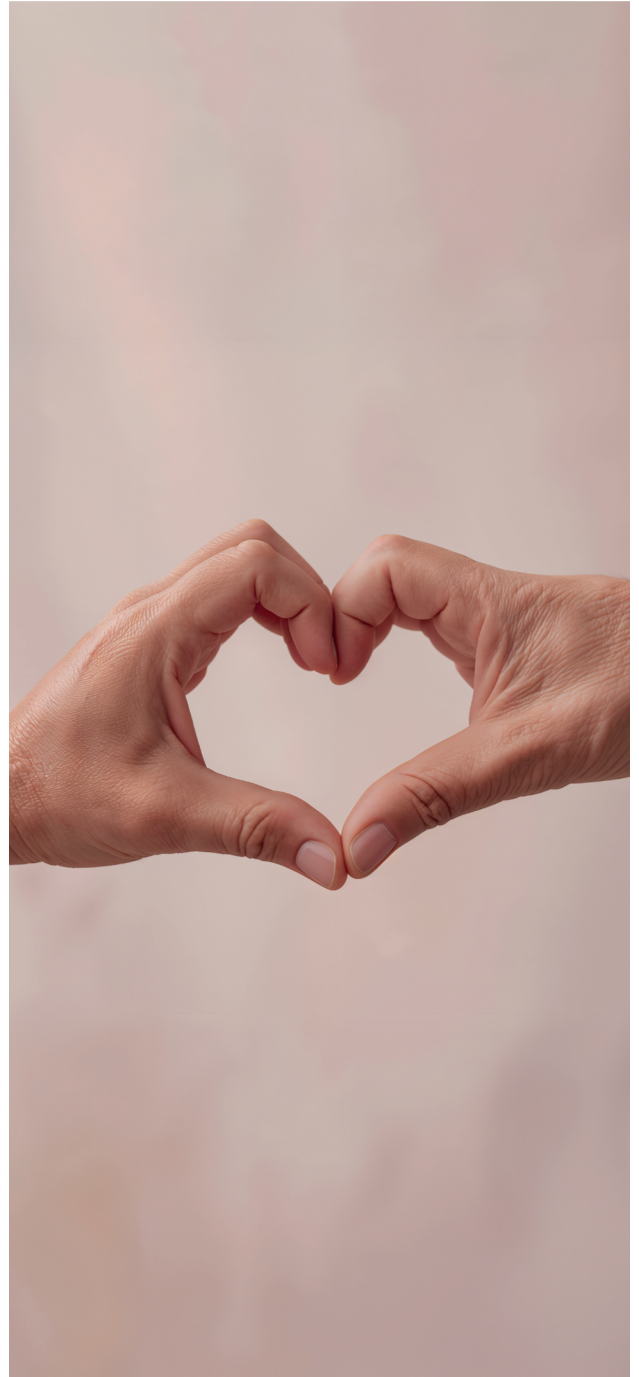
-Ruhun dirilişi, aklın telaş halleri, kalbin iki kişilik ritmi,

Aşk insanın kendini bilmeden büyütme şekli.”

“Tek kelime ile söylerseniz eğer” diye sordu gazeteci.

“Evlat.” dedi beriki

Ekranda gazetecinin sükut-u hayale bürünmüş yüzü belirdi.

murtazakamar

SIRADANLIKTA PARLAYAN CEVHER

Bilge bir usta, öğrencisine değerli bir nesne vererek şunu söyler: “Bunu al, farklı esnaflara götür. Ne kadar eder, sor ama sakın satma.”

Öğrenci, bakkala, manifaturacıya, semerciye uğrar... Aldığı teklifler düşüktür. Kimisi bir lira, kimisi “oyuncak niyetine” alabileceğini söyler.

Sonunda kuyumcuya gider. Kuyumcu, nesneyi eline alır almaz gözleri parlar: “Bu paha biçilemez bir mücevher! Gerçek bir cevherle karşı karşıyayım.”

Bu küçük hikâye, büyük bir hakikati fısıldar: **Bir şeyin değeri, onu anlayacak gözlerle bakıldığında ortaya çıkar.**

Ve her insan, hayatta kendi “kuyumcusu”nu aramakla yükümlüdür.

Kendine Nasıl Bakıyorsun: Bakkalın Gözünden mi, Kuyumcunun mu?

Bu hikâye, insanın kendi içindeki potansiyeli ve gerçek değerini keşfetme yolculuğunun sembolüdür. Tıpkı o taş gibi, her insanın içinde keşfedilmeyi bekleyen bir pırlanta vardır. Ama çoğumuz, kendi değerimize **bakkalın gözünden** bakarız: Yeteneklerimizi sıradanlaştırır, hayallerimizi küçümseriz. İçimizdeki ışığı söndürmeden önce bir durup sormak gerekmez mi:

Kendimizi değersiz görenlerin gözüyle mi tanıyoruz, yoksa özümüzle mi?

Değersizleştirilenler mi, Değerini Bilenler mi?

Hayat bazen bizi yanlış vitrinlere koyar. Bakkalların, semercilerin arasında dolaşırken içimizdeki cevheri unuturuz. Kimi, enerjimizi bir liraya almaya kalkar. Kimi, hayallerimize “gerçek dışı” deyip burun kıvrır. Ama hatırlayın: Van Gogh yaşarken bir tablo satamadı, çılgın sanıldı. Kafka, yazdıklarını kimse okumasın diye yakmayı vasiyet etti. Değerleri ancak **kuyumcu gözleriyle**, yıllar sonra keşfedildi.

Peki Kuyumcu Kimdir?

Kuyumcu, içindeki ışığı görebilendir. Bir öğretmenin “Bu çocuk özel” demesi, Bir dostun “Sen yaparsın” diyerek omuz vermesi...Ya da içinden yükselen o ses: “**Vazgeçme. Değersin.**”

Ama unutma: Kuyumcuyu bulmadan önce **kendine inanmalısın**. Nasıl ki taş, kuyumcunun elinde parladıysa, sen de ancak seni anlayan gözlerin önünde ışıldarsın.

Belki de Asıl Soru Şu: Kendi Kuyumcun musun?

İnsanın en büyük trajedisi, kendi cevherini çöpe atmasıdır. “Ben buyum işte,” diyerek içine kapanması...Oysa her insan, evrenin eşsiz bir parçasıdır. Asıl mesele, kendini “bir liraya” satmamaktır. Küçümseyenlere inat, içindeki kuyumcuyu uyandır. Çünkü gerçek değer, ancak öz güvenle parlak.

Son Söz: Işığınızı Kimse Söndürmesin

Kaç kişi hayatınızda sizin parılınızı gerçekten görebiliyor?
Kaç “kuyumcu” var çevrenizde?

Ve siz...

Bir başkasının kuyumcusu olabilir misiniz?
Bir çocuğun yeteneğini fark eden öğretmen,
Bir arkadaşının gizli cevherini keşfeden yoldaş...
Unutmayın: **Değer bilmek, insan olmanın en zarif erdemlerinden biridir.**

Ve Şimdi Sıra Sizde:

Elinizdeki cevheri kime sunuyorsunuz? Gerçek bir kuyumcuya mı? Yoksa sıradan bir bakkala bir liraya razı mı geliyorsunuz?

18. YÜZYIL ESTETİĞİNDEKİ BEĞENİ ANLAYIŞI İLE GÜNÜMÜZ SOSYAL MEDYA BEĞENİ ANLAYIŞI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

İnsanlık tarihi hangi perspektiften ele alınırsa alınsın bir beğeni ve kabul görmenin tarihidir aynı zamanda. Nitekim bireysel ve toplumsal kabul görmenin temelinde beğeni olgusu yatar. Dışlanan, sürülen ya da reddedilen özü itibariyle belli kabul görme ve beğeni standartlarının dışında olmak anlamı taşıırken diğer yandan beğenilen, kabul görür ve merkeze yerleştirilir. Bu sadece sanatla alakalı bir durum olmamakla beraber siyaset ve etik gibi alanlarda da kendini gösterir. İyi ve güzel olan hem bireyin hem de toplumun yararınadır. Dolayısıyla tarihsel süreçte beğeni, çok uzun bir süre boyunca işlevsellikle de ilişkilendirilmiştir.

Beğeni anlayışının çağın hâkim anlayışıyla paralellik gösterdiği savından hareketle ortaya çıkan bu çalışma, 18. yüzyıl estetiğindeki beğeni anlayışı ile günümüz sosyal medya beğeni anlayışı arasında bir karşılaştırma yapmaktadır. Hiç şüphesiz hem 18. yüzyıl hem de çağımız kendi ruhunu, estetiğine ve beğeni anlayışına yansıtmıştır. Bu bağlamda zamanın ruhuna ilişkin bir beğeni tartışması estetik kaygılardan hareketle okunmalıdır.

18. yüzyıl estetiğindeki beğeni anlayışı genel olarak

çeşitli standartlar etrafında temellendirilmeye çalışılmıştır. Önyargılardan soyutlanmış, eğitilmiş bir beğeni duyusu gibi elitist birçok parametrenin beğeni duyusu için tartışıldığı bu dönem, aynı zamanda estetik açısından en derin tartışmaların da yapıldığı dönemdir. Günümüz toplum yapısı ya da daha özel olarak sosyal medya platformlarında beğeni, belirli standartlar etrafında şekillenmeyip daha çok içinde bulunulan ruh hali ve sahip olunan dünya görüşünün nesne ile olan ilişkisi üzerinden kurulmaktadır. Bu sayede bireyin nesneyle kurduğu ilişki istek, arzu ve gündelik ihtiyaçlar çerçevesinde şekillenir. Bu bağlamda denebilir ki; 18. yüzyıl beğeni anlayışı, bir yüksek beğeni anlayışına işaret ederken günümüz sosyal medya beğeni anlayışı yüksek ya da alçak bir beğeni kategorizasyonuna tabi değildir.

18. yüzyılda bir tiyatro sahnesi işlevine de sahip olan kamusal alanda, tabiri caizse ilişkiler temsil edilirdi. Diğer yandan günümüz toplum yapısındaki hem kamusal alan hem de sosyal medya alanında ise eylem ve duygular bir tiyatro sahnesinde temsil edilmekten ziyade, mahremiyetin ifşa edildiği, sergilendiği ve tüketildiği bir pazar alanı işlevi görmektedir. Nitekim tiyatro, temsilin; pazar alanı

ise sergilemenin alanıdır. Dolayısıyla sosyal medya tiyatral bir temsilden ziyade, teşhirin merkeze alındığı bir sergi alanıdır.

Genel olarak 18. yüzyıl toplum yapısı ve estetik anlayışındaki beğeni duyusunun, mahremiyetin muhafaza edilmesi bağlamında tartışıldığı ve bu minvalde tartışmalarda yer edindiğini söylemek mümkün. Güzellik, yüce, beğeni, sanat eseri ve estetiğin derin tartışmalarla ele alındığı 18. yüzyılda estetik nesnesi ile özne arasındaki ilişki günümüzden keskin bir şekilde ayrılmaktadır. 18. yüzyılda beğeni anlayışı politika, cinsellik ve fanatizm gibi çeşitli önyargılardan soyutlanmakla mümkün görünürken günümüz sosyal medyasında beğeni, genel olarak bu ön koşullanmalarla şekillenir.

Sonuç olarak baştan çıkarıcılığın hâkim olduğu ya da amiyane bir tabirle zamanının ruhunun el birliğiyle şeytana satıldığı günümüzde her şey tüketilmeye hazır ve beğenilmeye elverişlidir. Her şeye ve her yere sirayet eden tüketim heyulası altında, herhangi bir standarda tabi olmayan, hedonizmin kıskaçındaki günümüz beğeni duyusu ise derin bir krizin altında ve tıpkı güzellik gibi kurtarılmayı beklemektedir.

0-6 Yaş Arası: Sessizce Yazılan Bir Karakter

zafer ebinç /Çocuk Gelişim Uzmanı

Sevgili anne ve baba,

Size gelecekte bir mektup var. Hem de çok tanıdık birinden... Doğduğumda sevinçten havalara uçtuğunuz, adaklar adayıp kurbanlar kestiğiniz, yere göğe sığdıramadığınız o özel kişiden. Evet, göz bebeğiniz, biricik yavrunuzdan.

Anneciğim, seninle aynı bedende uzun bir zaman geçirdik. İki ayrı beden ama tek bir vücut gibiydik. Sen ne yersen ben de onu yedim, sen ne içersen ben de onu içtim. Sen mutlu olduğunda ben de huzur bulur, sen üzülünce ben de hüzünlenirdim. Strese girdiğinde ben de gerilirdim. Senin duyguların benim dünyamdı.

Ve o büyük gün geldi... Artık tek vücut değil, iki ayrı bedendik. Doğduğum an, ciğerlerime dolan hava öyle yabancıydı ki neredeyse öleceğimi sandım. Tüm gücümle ağladım, hayata tutunmak için. Sonra beni kucağına aldın... Ne kadar tatlıydın! Sen de çok yorulmuşsun ama ağlıyordun. O an anladım ki, insan sevinçten de ağlarmış.

İşte o ilk anda başlayan bağımız, iletişimimizin temeliydi. Sesin, dokunuşun, bakışın... Hepsi bana "güvendesin" diyordu. Benimle kurduğun bu duygusal bağ, ilerideki tüm gelişimimin temel taşı oldu

Doğduğumda sevinçten gözlerin dolan, herkese "Ben baba oldum!" diye gururla anlatan, adaklar adayıp kurbanlar kesen o özel kişiden. Evet, biricik evladından.

Ama aslında bizim hikâyemiz doğumla başlamadı. Seninle ilk bağımız, annemin karnında, henüz 6. ayımdayken kuruldu. O zamanlar dış dünyadan gelen sesleri duymaya başlamıştım. En çok da senin sesini... Akşam eve geldiğinde annemle konuşurken, senin ses tonun değiştiğinde, heyecanlandığında ya da şefkatle "canım" dediğinde... Hepsini duydum. Senin sesin bana güven verdi. Her kelimedede kalbim hızlandı, tekmelerim arttı. Seninle konuştuğunda ben de cevap verdim aslında, fark ettin mi?

Sonra o büyük gün geldi... Artık tek vücut değil, iki ayrı bedendik. Ciğerlerime dolan hava öyle yabancıydı ki, neredeyse öleceğimi sandım. Tüm gücümle ağladım, hayata tutunmak için. Sonra beni kucağına aldın... O an ellerin titriyordu ama bakışların kararlıydı. Sen de çok yorulmuşsun ama gözlerin doluydu. Anladım ki, bir insan sevinçten de

ağlayabilirmiş.

İşte o ilk anda başlayan bağımız, iletişimimizin temeliydi. Sesin, dokunuşun, bakışın... Hepsi bana "senin yanımdayım" diyordu. Benimle kurduğun bu duygusal bağ, ilerideki tüm gelişimimin temel taşı oldu.

Seninle konuşmak, seninle gülmek, seninle büyümek... Bunlar benim en büyük şansım. Çünkü sen sadece bir baba değil, aynı zamanda ilk kahramanımsın.

Size içimden gelen bir mektup yazıyorum... Belki kelimelere dökemediğim duygularımı, belki de siz fark etmeden bana kattıklarınızı anlatmak için.

Hayatımın ilk altı yılı... O zorlu ama bir o kadar da büyüdü yıllar... İşte o dönem, beni ben yapan temellerin atıldığı zamanlardı. Her davranışınız, her sözünüz, her bakışınız içimde bir iz bıraktı. O izler bugün kim olduğumu şekillendiriyor.

Mesela tuvalet eğitimi... Belki sizin için sıradan bir süreçti ama benim için çok daha fazlasıydı. Hatırlıyor musunuz? Babacığım, sen bu konuda çok rahat ve anlayışlıydın. Hatalarımı gülümseyerek karşıladın. Ama anneciğim, sen biraz daha serttin, daha disiplinli... Belki haklıydın, belki kaygılıydın... Ama işte o farklı yaklaşımlar içimde bir tutarsızlık başlattı. Bazen çok sert olabiliyorum, bazen de fazlasıyla yumuşak. Bazen kararsız kalıyorum... "Anne, hangisi doğru?" diye içimden soruyorum. Bazen de "Baba, yine mi yanlış yapacağım?" diye korkuyorum.

Neden böyleyim diye düşündüğümde, aklıma şu geliyor: Acaba sizin kararsızlıklarınız ben miyim? Sizin farklı yaklaşımlarınız, benim iç dünyamda bir çatışmaya mı dönüştü?

0-6 yaş arası, bir çocuğun kişilik gelişiminin temelidir derler. Ben de o temelin üzerine büyüyorum. Bağlanma, güven, sınırlar, özgürlük... Hepsi sizinle yaşadığım anlarda şekillendi. Bir gün cesur oldum, bir gün çekingen. Bir gün kendimden emin, bir gün kaygılı... Çünkü siz de bazen emin, bazen endişeliydiniz.

Ama bilin ki, her şeyin ötesinde sizi çok seviyorum. Ve sizinle kurduğum bağ, benim en kıymetli hazinem. Belki zamanla bu içsel tutarsızlıklarımı dengelemeyi öğreneceğim. Belki sizinle konuşa konuşa, birlikte büyüyeceğim.

Sadece şunu bilin: Ben sizi izleyerek büyüdüm. Ve sizin kararsızlıklarınızda bile bir sevgi vardı. O sevgiyi hep hissettim. Şimdi o sevgiyi anlamaya, kendimi tanımaya çalışıyorum.

Sevgilerimle, **Çocuğunuz**

söyleşi:

hakandurğun

TUŞBA İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRÜ MUHLİS CEYLANI: "MAARİF MODELİ EDEBİYATIN KAPILARINI ARALİYOR"

Muhlis CEYLANI / Tuşba İlçe Millî Eğitim Müdürü

Turkuaz Edebiyat ve Kültür Dergisi olarak, Van'ın eğitim hayatının en dinamik merkezlerinden biri olan Tuşba ilçesindeki yenilikleri, İlçe Millî Eğitim Müdürü Sayın Muhlis Ceylani'den dinledik. Sayın Ceylani, Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2024-2025 eğitim-öğretim yılı itibarıyla uygulamaya koymayı hedeflediği Maarif Modeli'nin getirdiği heyecanı ve dergimizin kültürel alandaki etkisini değerlendirdi.

Maarif Modeli ve Yenilikçi Uygulamalar

Sayın Ceylani, Maarif Modeli'nin ezberci yaklaşımdan uzak, uygulama ve beceri odaklı bir eğitim felsefesini benimsediğini vurguladı. "Modelin temelinde, öğrencilerimizin sadece bilgi edinmesi değil, o bilgiyi eleştirel düşünme, problem çözme ve yaratıcılık gibi yetkinliklerle hayata aktarabilmesi yatıyor," dedi. Tuşba'da bu vizyonu desteklemek için STEM, robotik kodlama ve sanat atölyeleri gibi yenilikçi öğrenme ortamlarını yaygınlaştırdıklarını, böylece öğrencilerin dersleri sadece kitaptan değil, bizzat deneyimleyerek öğrenmelerini sağladıklarını belirtti.

Edebiyata Katkısı ve Kültürel Zenginleşme

Edebiyatın Maarif Modeli içindeki rolü üzerine de görüşlerini paylaşan Ceylani, "Maarif Modeli, ders içeriklerini hayatla ilişkilendirerek, edebiyatın kuru bir metin yığını olmaktan çıkıp, duygu, düşünce ve kültürel mirasın en canlı taşıyıcısı olmasına olanak tanıyor," dedi. Yeni müfredatın, öğrencileri yerel ve evrensel edebi eserlerle daha derinlemesine tanıştıracığını ve özellikle okuma-anlama becerilerini güçlendirerek öğrencilerin kendilerini daha iyi ifade edebilen, entelektüel bireyler olarak yetişmesine zemin hazırlayacağını ifade etti.

Turkuaz Dergisi'nin İl İçindeki Etkisi

Sayın Ceylani, Turkuaz Edebiyat Dergisi'nin Van ve Tuşba'daki kültürel yaşam üzerindeki etkisine değinerek, "Yerel yayınlarmız, öğrencilerimiz ve öğretmenlerimiz için birer ilham kaynağıdır. Turkuaz, sadece edebi eserleri değil, şehrimizin kültür-sanat gündemini de taşıyarak okuma kültürünün yaygınlaşmasına önemli bir hizmet sunuyor. Derginin, Maarif Modeli'nin teşvik ettiği kültürel farkındalığı artırma hedefine doğrudan katkı sağladığını görüyoruz," yorumunu yaptı.

Süreçlerde Öğretmenin Rolü ve Stratejik Hedefler

Maarif Modeli'nin başarısında öğretmenlerin kilit role sahip olduğunu belirten Ceylani, "Öğretmenlerimiz, bu modelin en önemli uygulayıcısı ve mimarıdır. Onların mesleki gelişimlerini desteklemek, yenilikçi pedagojik yaklaşımları benimsemelerini sağlamak öncelikli hedefimiz. Tuşba olarak stratejik hedefimiz; kapsayıcı, nitelikli ve sürdürülebilir bir eğitim sunarak, öğrencilerimizi Türkiye Yüzyılı'nın yetkin ve donanımlı vatandaşları olarak yetiştirmektir. Maarif Modeli bu yolda bize yol gösteren ana çerçevedir," diyerek sözlerini tamamladı.

erdalşahin

KİTAP OKUMA(MA)K

Fotoğraf *Dayan Rodio* /Pexels.com

Her şeyiyle eksik olan ve bu eksikliklerini tamamlamak için muhtaç doğan biz insanların şu hayattaki yaşamı çeşitli şeylere bağlıdır. Bunlar olmadan insanın hayatını yaşaması, idame etmesi, sürdürmesi mümkün değildir. Bunlar genel olarak fiziki/bedeni ve ruhi ihtiyaçlardır. İnsan yemeye, içmeye, barınmaya, bilgiye; ilgi ve sevgiye; bir anne-babaya, bir kollayıp kollayana vb. birçok şeye, hayatının her aşamasında ihtiyaç duyar. İnsanın eksik ve muhtaç oluşunu izhar eden pek çok özelliklerinden biri de açlık haliyle sürekli yüz yüze kalmasıyla ilgilidir. İnsan bir ömür boyu acıkır, susar ve dolayısıyla yemeye, içmeye ihtiyaç duyar. İnsanın hem midesi hem zihni ve hem de gönlü açlık durumuyla karşı karşıya gelebilir, dolayısıyla bunların gıdasını yerli yerince vermek gerekiyor. İnsanın ömrü boyunca ihtiyaç duyduğu en önemli şeylerden biri de bilgidir. Zira bilginin rehberliği olmadan insan için gerçek anlamda bir yaşamdan söz edilemez. Çünkü bilgi neyi, nasıl niçin ve neden yapması ya da yapmaması gerektiğini insana gösteren bir kılavuzdur. “İnsan için yemek yemek mi, su içmek mi, bilgi edinmek mi daha önemlidir?” diye bir soru sorulsa, ben bunların hiçbirinin diğerinden önemsiz olmadığını söyleyebilirim. Bunların her birinin insan hayatı için hayati önemlerinin olduğunu dolayısıyla aralarında bir ayırım ya da kıyaslama yapmanın yanlış olduğunu düşünüyorum. Bunlardan biri bedenimiz besler, ayakta tutar; diğeri de ruhumuzu ve anlam dünyamızı.

Görünen o ki bizler bedeni ihtiyaçlarımızı temin etmek için, bu konulardaki açlığımızı doyurmak için gece gündüz çalışıyor ve bunu hiç ihmal etmiyoruz. Aksine bu yönümüzün gıdasını temin için adeta tüm zamanımızı, ömrümüzü buna harcıyoruz. Ancak bu hassasiyetimizi zihnimizin ve gönlümüzün gıdası olan bilgi, ilim, bilim için; bunları elde etmek uğruna harcamıyoruz.

İnsan neye daha çok ihtiyaç duyduğunun bilincinde olursa, yani hayatta neye en çok değer verirse onu elde etmek için çalışır, çabalar, gayret sarf eder. Bilgi insan için en önemli değerdir. Bu değer bilincinde olanlar onu elde etmek için çaba ve gayret gösterirler. Bilgiye ulaşmanın en önemli yolu elbette kitaplardan ve okumaktan geçer. Bu yüzden kitapların anlamlı dünyasıyla buluşmak bizler için hayati bir konudur diyebiliriz. Bu konu, yani insanları kitap ile dolayısıyla bilgi ile buluşturmak tanıştırmak konusu; eğitimciler başta olmak üzere, meselenin ehemmiyetini bilen her bireyin sorumluluğu ve görevidir.

Bilginin en önemli taşıyıcısı olan kitapların ve onları okumanın önemine dair üstat Nuri Pakdil bir sözünde “okumadığın gün karanlıktasın” diyerek insan için en kötü ve zararlı olan cehalet durumuna dikkatleri çekiyor. Ve başka bir sözünde de diyor ki “kitap okumadan meydan okuyamazsınız”. İnsanın bütün kötülöklere, cehalete ve hayatta yanlış giden her duruma karşı bir karşı duruşu olmalı. Bu karşı duruşu yapabilmesi ve buna bir meydan okuyabilmesi için de kesinlikle bilgi silahıyla donanıp kuşanması gerekiyor. O yüzden kitap okumadan meydan okumak mümkün değildir diyor üstat.

Bilgi sosyolojisi ve bilgi felsefesiyle ilgilenenlerin bir tespitleri var. “Bilgi ve enformasyon çağı denilen bir çağda yaşıyoruz. Tek bir dokunuşla istenilen bilgi hemen önünüze geliyor, yani bilgiye ulaşmanın hiç bu kadar kolay olmadığı bir zamanda yaşıyoruz. Buna rağmen cahil, bilgisiz insan yığınları da hiçbir dönem bu kadar çok olmamıştır.” diyorlar.

Ölkemizde kitap okuma oranları çok çok düşüktür. Hatta kimi batı ölkeleriyle kıyasladığımızda yok denecek kadar azdır. Yapılan araştırmalarda düzenli kitap okuyanların oranı binde birlerdedir. Bazı Avrupa ölkelerinde bu oran yüzde yirmilere kadar çıkıyor. Ve bizler kitap okumaya günde birkaç dakikamızı ayırıyoruz. Buna karşın günümüzün belki de yarısından fazlasını televizyon ve sosyal medya işgal ediyor. Kitap, hayati bir ihtiyaç olarak bizim ihtiyaç listemizin başında bulunması gerekirken maalesef yine yapılan araştırmalarda ihtiyaç listemizin iki yüz otuz beşinci sırasında yer alıyor.

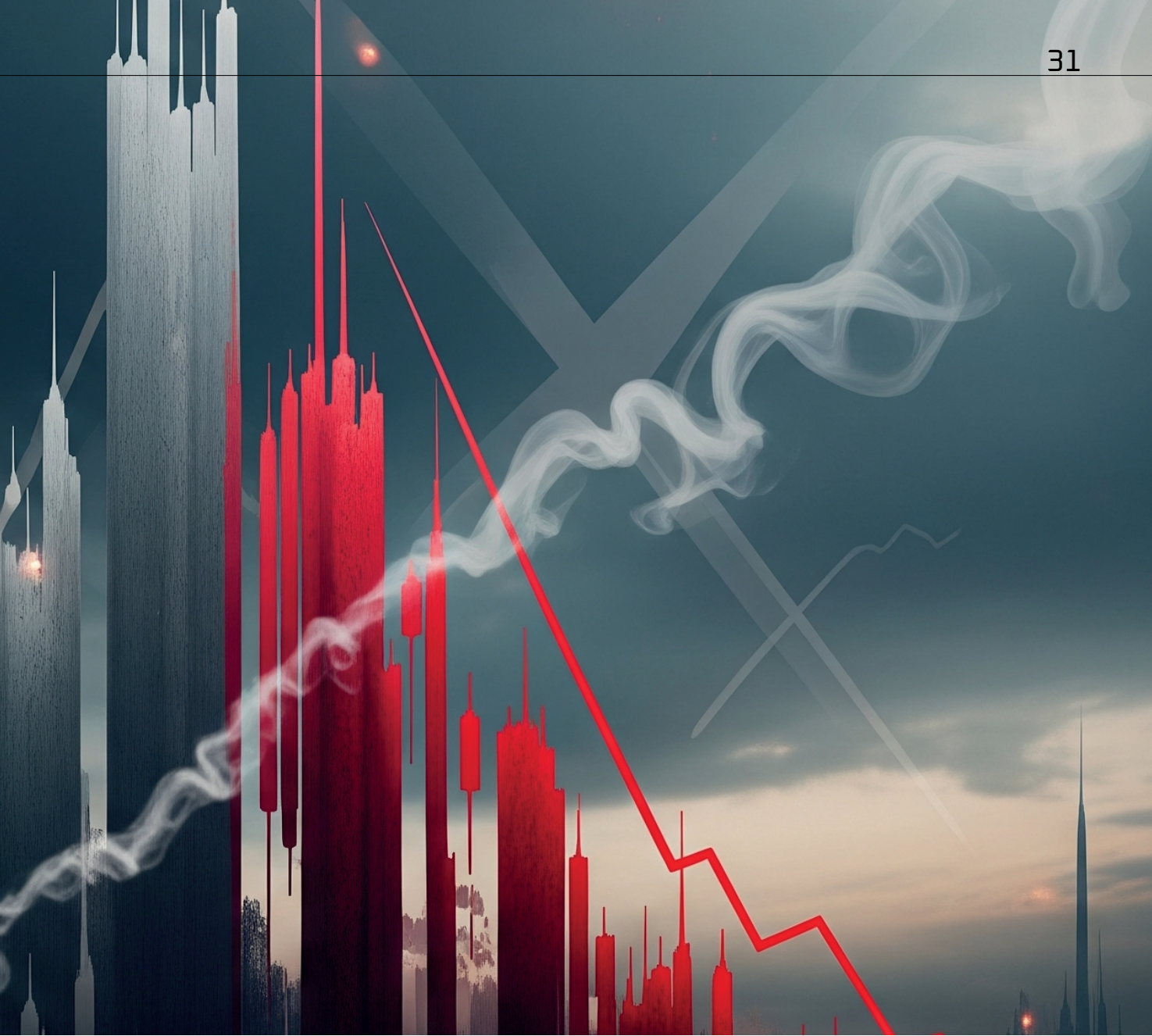
Bilgi bizler için en kıymetli değerdir, dedik. Ancak bizler bu değer değerini bilmediğimiz için bilgiye kaynaklık eden kitaplarla dost olmuyoruz, onlarla arkadaşlık yapmıyoruz. Kitaplarla iyi bir arkadaşlık kuramadığımızdan, birçok konuda geri kalıyor ve başarılı olamıyoruz. Kitapla dost olan, onu seven ve onu okuyan hiçbir zaman pişman olmaz. Zira kitap onunla arkadaşlık edeni istediği yere götüren mucizevi bir rehber, bir yol kılavuzudur.

ONS

Bu yolculuk inişlerle, çıkışlarla, tereddütlerle dolu. Grafikler sadece çizgiler değil, içimizdeki sesler, korkular ve umutların birer yansıması. Her mum, her dip, her tepe ruhun bir parçası. Ve o, her an onayı bekleyen, kırılmayı izleyen, belirsizlikte bile varlığını koruyan bir yatırımcı.

Ekranı açtığında yine altın, yine petrol, yine savaş... Farenin ucunda bir sarsıntı, ekranda bir mum kıpırtısı: Yeşil... sonra kırmızı... sonra gri. Ne zaman gri olursa, işte o zaman dünyada bir şeyler değişir, dedi masadan kalkarken. Gri... yani yön­süzlük. O gün, bir şey oldu. Bir şehre karanlık indi. Uyumamıştı o gece. Gözlerindeki yorgunluk ekran ışığında gözbebeklere düşen trendi kırıyordu. Haberi ilk bir alt başlık olarak gördü: Patlama sesleri duyuldu. Altında grafik titredi. Spot altın, 3437.60'ta parladı bir an. Sanki birileri gökten yere yıldız indiriyordu.

Jeopolitik risk... dedi içinden. Risk kelimesinin içinde saklanan 'k' harfi, bir kurşun gibi takıldı boğazına. Sonra bir X: Anlaşma tamam. Kendince bir 'barış ilanı' gibi sundu bunu "Nadir topraklarla". Ama o biliyordu bu piyasa, X'le beslenmezdi artık. Piyasa, artık önce korkar, sonra unutturdu. Ve unutanlar kazanırdı. Unutmayanlar? Onlar zarar yazardı defterlerine. Bir mum daha yandı. Dolar yukarı. Euro çaprazda çırpınıyor. Pariteler telaşta. Oysa bu hafta sakin geçecek, demişti analist. Tatil dönüşü herkes temkinli. Ama o temkin kelimesine hiç güvenmezdi. Bunun için "zarar durdur"u mutlaka koyardı işlemlerine. Temkin, bir sabah İsrail sınırında biterdi ya da Londra'da, bir otel lobisinde... Çinli bir heyet, Amerikalı gözlerle pazarlık yaparken, kahvenin içinde şekersiz bir strateji çözüldü çünkü. Çekirdek TÜFE geldi sonra: 0,1. Beklentinin altında. O an içinden bir cümle geçti: Çekirdeğin soğukluğu baharı

erteler. En son yaşanan “Arap Baharı” gibi. Ekrandaki grafik bir sanki anlık kıpırdadı ama sadece o fark etti fakat onun ekranında, bir düşüş değil, bir kabullenme vardı. Bir beklenti... Faiz indirimi olur muydu bu defa? Ama piyasa artık faizle yükselmiyor. Piyasa artık insan duygusunun tahvilini alıyor.

Gün sonu yurt içi piyasalarına göz gezdirdi. Her yer kırmızıydı. Bir haber metninden video linki tıkladı. Bakanın konuşmasını dinledi. “KKM bitebilir,” dedi. Sesi sakin. Gömleği düz. Ama gözlerinde bir tahtacınki gibi bir hareket. “Geçici enstrümanlar devreden çıkacak...” Geçiciymiş her şey. Karmaşanın bitmesini ve istikrarın sağlanmasını umut ediyoruz, dedi. Zaten o da biliyordu. Geçici olan hep sonsuz kalırdı. Kalıcı olan ise bir gün bir haberle bir GAP’la, bir patlamayla silerdi geçmişini.

Yurt dışı piyasasında seanslar daha hareketli. Açıklamalar sert, konum gereği. Ons, günü yukarı kapatacak ama insanlar aşağı... Birileri: Yine karşılık vereceğiz, daha bitmedi, dedi. Netanyahu’dan misillemelere devam sözü. ABD: Biz karışmadık(?), şimdilik izliyoruz, dedi. Ama o, monitörün ışığında, çay bardağında kendi yansımalarını izledi bir müddet. Karışmamak dahil olmamak mıydı acaba diye düşündü. Sonra ekrandaki yeşil mumun altına bir not yazdı: Bu, ons başına düşen son gölge değil. Bir yanda mumlar, diğer yanda mermiler. Bir yanda faiz indirimi umutları, diğer yanda içeri sızan bir duman kokusu. Telegram gruplarındaki sinyaller de umurunda değildi artık. Sinyaller sapkıncı çünkü. Ekranı kapatıp balkona çıktı. Gökyüzüne baktı. Belli belirsiz kızarıklıklar gördü. Sonra mırıldandı: Bombalar yükselirken, insanlık düşmeye mahkum.

MACELLAN C VİTAMİNİNİ BİLSEYDİ...

dr.abdurrahmangülmez

Tarih çoğunlukla “olanlar” üzerinden, yani gerçekleşmiş olayların kronolojik sıralamasıyla anlatılır. Ancak tarihe yalnızca bu şekilde bakmak, onun sunduğu düşünsel zenginliği sınırlayabilir. Oysa “eğer böyle olmasaydı ne olurdu?” diye sormak, geçmişi daha derinlemesine anlamamıza yardımcı olur. Bu yaklaşım, tarih eğitiminde ve araştırmalarında giderek daha fazla önem kazanan “**olmuşa rağmen düşünme**” yöntemidir.

Uzun yıllar boyunca bu yöntem, akademik çevrelerde ciddiye alınmamış, hatta kimi tarihçiler tarafından “tarih, olmuş bitmiş olaylarla ilgilenir” gerekçesiyle reddedilmiştir. Ancak zamanla, özellikle tarihsel olayların karmaşık neden-sonuç ilişkilerinin daha iyi anlaşılması amacıyla, bu yaklaşım birçok üniversitede kabul gören bir araştırma yöntemi haline gelmiştir (Roberts, 2011, s. 117-123).

Kanadalı tarihçi Margaret MacMillan (2017, s.227), bu yöntemin önemini şu sözlerle açıklar:

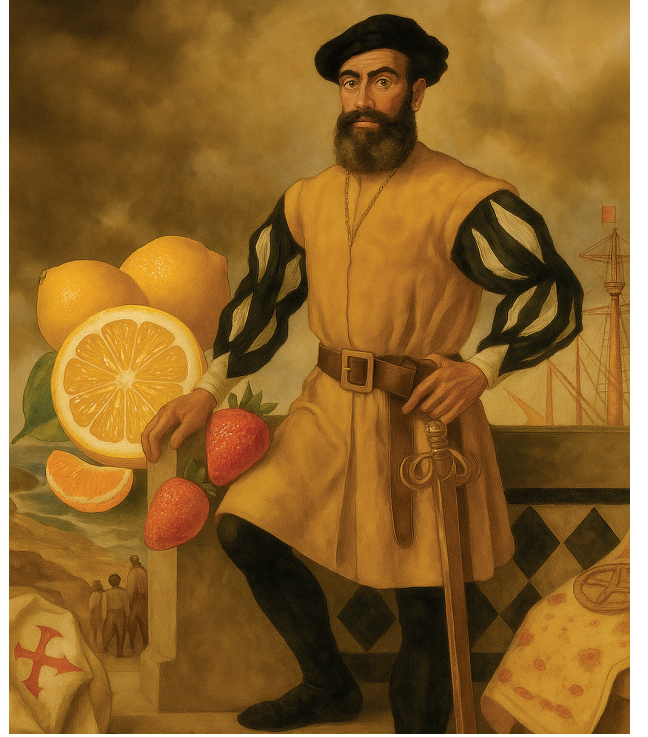
“Tarihin kötüye kullanılması, onu görmezden gelmek için bir bahane değildir. Aksine, tarihin tek bir doğru yorumu olmadığını anlamak çok önemlidir. Bu farkındalık, geçmişi kendi ideolojilerine göre çarpıtan liderlere karşı bir koruma sağlar.”

Gerçekten de tarihe alternatif senaryolar üzerinden bakmak, hem geçmişteki olayları daha iyi anlamamıza yardımcı olur hem de tarihte **bireylerin**, **tesadüflerin** ve **zamanlamanın** ne kadar belirleyici olabileceğini ortaya koyar.

Örneğin şu sorular üzerine düşünelim:

- Churchill, Stalin ya da Hitler doğmamış olsaydı dünya tarihi nasıl şekillenirdi?
- Babür, Hindistan’ı fethetmemiş olsaydı bu bölgenin kültürü bugünkünden ne kadar farklı olurdu?
- Amerika Birleşik Devletleri, Milletler Cemiyeti’ne katılmış olsaydı, 1930’ların siyasi gelişmeleri farklı bir yön izler miydi?

Bu tür sorular, bireylere yalnızca bilgiyi tekrarlatmak yerine, olaylar arasındaki bağlantıları keşfetme fırsatı sunar.

Benzer şekilde tarihin akışını **küçük bir bilimsel bilginin** bile nasıl değiştirebileceğini gösteren dikkat çekici bir örnek vardır. Coureur ve Burreson’un (2020, s. 59-60) aktardığına göre, eğer **C vitamininin önemi 1500’lerde bilinseydi**, Macellan’ın dünya seyahati çok farklı sonuçlanabilirdi. Mürettebatının büyük kısmı iskorbüt hastalığından ölmemiş olurdu. Böylece Macellan Filipinler’de mola vermek zorunda kalmadan yoluna devam edebilirdi. Bu durumda Baharat Adaları’nın ticareti İspanya’nın eline geçebilir ve Macellan, dünyanın çevresini ilk kez dolaşan kişi olarak büyük bir zaferle geri dönebilirdi.

Görüldüğü gibi, “olmuşa rağmen düşünme”, tarihsel olayların çok yönlü analizine kapı aralar. Aynı zamanda bireylerin yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirir. Bu tür “eğer” soruları sayesinde bireyler tarihi sadece **ezberlemekle** kalmaz, onu **anlamlandırmaya** ve kendi düşüncelerini geliştirmeye başlar. Dolayısıyla öğretmenler arasında sıkça duyulan “Tarih ‘-se, -sa’larla uğraşmaz” sözü, yeniden düşünölmeye değerdir. Aksine, bu tür varsayımsal sorular tarihin karmaşıklığını anlamak ve onu bugünün dünyasıyla ilişkilendirmek için güçlü bir araçtır.

SİZİN KALEMİNİZ DE TURKUAZ'DA YERİNİ ALSIN!

Kıymetli okurumuz, Turkuaz ailesinin bir parçası olmaya hazır mısınız?

Turkuaz Edebiyat ve Kültür Dergisi, yalnızca okunan değil, aynı zamanda yazılan bir platform olmayı amaçlıyor. Sizden gelen hikâyeler, şiirler, denemeler ve kültürel incelemeler, dergimizin en kıymetli hazinesidir. Edebi yolculuğumuza yeni bir soluk katacağınıza inanıyoruz.

Yazılarınızı, yayın ilkelerimize uygun olarak değerlendirmeye almaktan mutluluk duyarız.

Bize Ulaşın ve Katkıda Bulunun:

- E-Posta Adresimiz: turkuazbulten@gmail.com
- X/Instagram hesaplarımız: [@turkuazdergi](https://www.instagram.com/turkuazdergi)

Lütfen gönderimlerinizde yazar adınızı, iletişim bilgilerinizi ve eserinizin türünü belirtmeyi unutmayın.

Sizin sözünüz, Turkuaz'ın yeni rengidir.

Edebiyatla Kalın.

Kelimelerle büyüyen, düşünceyle derinleşen bir dünyanın parçası olduğunuz için teşekkür ederiz.

Turkuaz, her sayısında yeni kalemleri, farklı bakış açılarını ve kültürel zenginliğimizi bir araya getiriyor.

Bizim için edebiyat sadece bir tür değil, bir tutunma biçimidir.